

Пенітенціарна служба

Микола Ільтяй:
«Практична реалізація в установах виконання покарань Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів»»

8 квітня 2014 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» (далі – Закон).

На думку експертів та фахівців, законодавчі ініціативи, затверджені у зазначеному Законі, розширюють основні права засуджених в установах виконання покарань, регулюють особливості відбування покарання засудженими у вигляді арешту, позбавлення та обмеження волі, а також довічного позбавлення волі, особливості умов тримання засуджених у дільницях соціальної реабілітації, питання залучення засуджених до суспільно корисної праці, проходження лікування у лікувальних закладах, які не віднесені до відання центрального органу виконавчої влади,

що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань тощо.

Закон набрав чинності з 7 травня 2014 року, тож про те, що змінилося в кримінально-виконавчій системі України за рік, які результати впровадження цього Закону в життя, ми спілкуємося з директором департаменту охорони, нагляду і безпеки, режиму та контролю за виконанням судових рішень Державної пенітенціарної служби України Миколою Петровичем Ільтяєм.

Розкажіть, будь ласка, як засуджені дізнаються про нові права чи інші зміни у порядку, що регламентує процес відбування покарання в місцях позбавлення волі?

По-перше, в усіх установах кримінально-виконавчої системи України забезпечено доступ засуджених до телебачення, радіомовлення, друкованих

періодичних видань та мережі Інтернет, звідки вони оперативно дізнаються про важливі суспільні новини, рішення Уряду, заяви гаранта держави та законодавчі зміни з усіх сфер життя.

По-друге, з метою ознайомлення засуджених з положеннями цього Закону витяги з нього було розміщено у всіх відділеннях соціально-психологічної служби, у камерах секторів максимального рівня безпеки, дільницях посиленого контролю, на інформаційних стендах кімнат тривалих побачень та кімнат очікування громадян – тобто у місцях масового перебування таких осіб. Крім того, оскільки зміни були суттєвими, кожного засудженого було ознайомлено з вимогами Закону під підпис.

Керівництво територіальних органів ДПтС України, відповідно до вказівки Голови Служби, було зобов'язано забезпечити підпорядкованим персоналом органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів безумовне виконання положень зазначеного Закону, вжити необхідних заходів щодо реалізації прав засуджених, які були ним закріплені.

Якої категорії осіб стосувалися зміни? І в чому полягає їх суть?

Закон, про який ми говоримо, стосується різних категорій засуджених. Однак найсуттєвіші зміни покликані на прояв гуманізму до людей, які одержали найсуворіші покарання – довічне позбавлення волі.

Так, одними з основних змін у кримінально-виконавчому законодавстві, які були внесені вказаним Законом, стало набуття засудженими до довічного позбавлення волі права на тривалі побачення з близькими родичами. Уперше ці засуджені отримали змогу не лише побачити через скло своїх рідних, почути їхній голос у слухавці, а й раз на три місяці провести з ними 3 дні у спеціально відведених кімнатах, де створено усі домашні зручності.

Звичайно, від часу, коли було задекларовано це право, і до моменту практичної організації проведення таких побачень пройшло достатньо часу, адже при цьому потрібно забезпечити дотримання й інших режимних вимог.

Тож з метою реалізації вказаною категорією засуджених права на тривалі побачення територіальними органами ДПтС України та установами виконання покарань було організовано роботу щодо облаштування кімнат тривалих побачень саме для цієї категорії ув'язнених. Протягом минулого року в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, де трималися засуджені до довічного позбавлення волі, вироки відносно яких набрали законної сили, облаштовано та функціонують кімнати тривалих побачень. На даний час для реалізації цієї норми Закону облаштовано 35 кімнат.

З метою створення додаткових місць для тримання зазначеної категорії засуджених в Луцькому, Дніпропетровському, Старобільському, Сумському, Херсонському слідчих ізоляторах, Ізмаїльській (№ 22) та Чернівецькій (№ 33) установах виконання покарань були створені відповідні сектори максимального рівня безпеки. Рішенням колегії ДПтС України від 30 січня 2015 року керівництво зазначених установ виконання покарань та слідчих ізоляторів було зобов'язано завершити облаштування кімнат тривалих побачень для засуджених до довічного позбавлення волі до 1 липня поточного року. Слід зазначити, що в Дніпропетровському, Сумському та Херсонському слідчих ізоляторах цю роботу вже завершено.

Крім того, у Новгород-Сіверській установі виконання покарань (№ 31) тривають роботи з облаштування другої кімнати тривалих побачень для засуджених до довічного позбавлення волі.

Тобто є потреба в таких кімнатах? Скільки засуджених до довічного

позбавлення волі вже побачилися з друзинами, дітьми, батьками?

Тривалі побачення для засуджених до довічного позбавлення волі потребували певної підготовки, тому їх неможливо було проводити, умовно кажучи, на другий день після підписання Закону. Незважаючи на це, завдяки вжитим заходам щодо невідкладного облаштування кімнат тривалих побачень для засуджених до довічного позбавлення волі, у 2014 році 336 таких засуджених змогли скористатися правом на тривалі побачення з близькими родичами. У поточному році цим правом уже скористалося 274 засуджених.

Прийняття змін до кримінально-виконавчого кодексу України також пов'язують із так званою інформатизацією засуджених – можливістю користуватися мобільними телефонами та Інтернетом...

У Законі мова йде не про безперешкодне користування мобільними телефонами, а про гарантоване право засуджених на здійснення телефонних розмов за допомогою рухомого (мобільного) зв'язку. Це право закріплене положеннями статті 110 Кримінально-виконавчого кодексу України. До речі, в Законі прописано, що кількість таких дзвінків не обмежується та вони обов'язково здійснюються під контролем адміністрації установи, в якій перебуває засуджений чи ув'язнений.

У минулому році правом на здійснення телефонних розмов за допомогою рухомого (мобільного) зв'язку скористалося понад 98 тисяч засуджених, у першому кварталі поточного року – понад 48 тисяч осіб.

З метою надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет в усіх установах виконання покарань обладнано відповідні робочі місця, комп'ютерні класи, розроблено та наказом Міністерства юстиції України (від 1 серпня 2014 року за № 1275/5) затверджено Порядок

організації надання засудженим до позбавлення волі доступу до глобальної мережі Інтернет.

Згідно з наявною у нас інформацією протягом 2014 року майже 3 тисячі засуджених у минулому році та майже 5,5 тисяч засуджених у першому кварталі 2015 року стали користувачами глобальної мережі.

Наприкінці минулого року в установах виконання покарань Київської області було розпочато впровадження проекту Спеціальної інформаційно-комунікаційної системи (СІКС), що передбачає надання засудженим послуг зв'язку та доступу до інформації з використанням сучасних засобів – планшетів.

Щоправда функції цих пристроїв адаптовано до вимог законодавства. Так, наприклад, за допомогою цих пристроїв засуджені, маючи власний код доступу, попередньо сформовану і затверджену керівництвом установи телефонну базу, та кошти на власному рахунку, можуть зателефонувати рідним, поспілкуватися з ними в режимі Скайпу чи зайти на інформаційні сайти, щоб знайти інформацію, яка їх цікавить. Також розглядається можливість і здійснення покупок предметів та послуг, що дозволені правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, в Інтернет-магазинах та використання таких планшетів для дистанційного навчання засуджених.

Мова йде про навчання в загальноосвітніх чи вищих навчальних закладах?

Загальну середню освіту засуджені та особи, взяті під варту, здобувають при установах. У нас створена ціла система одержання загальної і професійної освіти. Створюються умови й для дистанційного навчання у вищих навчальних закладах.

До речі, у минулому році було внесено і зміни до статті 151 Кримінально-виконавчого кодексу України щодо права на отримання засудженими до довічного позбавлення волі загальної середньої

освіти. Але зазначена категорія засуджених мала таке право та реалізовувала його і раніше.

У поточному році в загальноосвітніх навчальних закладах при установах ДПтС України отримують атестати про повну загальну середню освіту 60 засуджених до довічного позбавлення волі.

Крім цього, засуджені до довічного позбавлення волі також мають змогу брати участь у зовнішньому незалежному оцінюванні знань та навчатись у вищих навчальних закладах. На сьогодні двоє засуджених до довічного позбавлення волі навчаються за дистанційною формою навчання у вищих навчальних закладах.

Чи вирішено питання, яке довгий час вважалося проблемним та дискусійним, про пенсійне забезпечення засуджених?

На виконання вимог статті 122 Кримінально-виконавчого кодексу України адміністрацією установ виконання покарань вживаються заходи щодо забезпечення права засуджених на пенсійне забезпечення. За інформацією територіальних органів, станом на 1 січня 2015 року пенсію отримували 594 засуджених до позбавлення волі.

Протягом першого кварталу 2015 року право на пенсію набули 547 засуджених із числа тих, які на даний час відбувають покарання, з яких 222 засуджених (40,6 %) скористались правом оформити пенсію.

На даний час із загальної кількості засуджених, які скористались правом оформити пенсію, 50 особам органами Пенсійного фонду України призначені пенсії, відносно 141 особи рішення не прийнято та перебуває на стадії розгляду.

Задовольняють розгляд справ усіх засуджених?

Відповідно до чинного законодавства, адміністрація установ забезпечує зустріч засуджених, які мають бажання оформити пенсію, з представником Пенсійного

фонду України та всебічно сприяє належному оформленню і поданню ними відповідних документів для оформлення таких соціальних гарантій. При цьому виключно Пенсійний фонд приймає рішення про призначення чи непризначення пенсії. За наявною інформацією, у поточному році 31 особі було відмовлено в призначенні пенсії через відсутність необхідного трудового стажу.

Чи передбачені згаданим Законом якісь «поблажки» для неповнолітніх?

З метою гуманізації виконання кримінальних покарань стосовно неповнолітніх осіб, які відбувають покарання у виховних колоніях, було внесено зміни до статті 145 Кримінально-виконавчого кодексу України: максимальний термін поміщення до дисциплінарного ізолятора зменшено з 10 до 5 днів.

В усіх виховних колоніях застосовують найбільш суворого стягнення (яким є поміщення до дисциплінарного ізолятора) передують вжиття методів виховання і переконання, спрямованих на розвиток у дітей почуттів гідності та значущості. І ця робота є досить ефективною.

Так, протягом 2014 року у виховних колоніях було зареєстровано 206 випадків порушень вимог режиму відбування покарання засудженими, і лише в 14 випадках застосовувалося поміщення до дисциплінарного ізолятора.

Які ще сфери чи напрями діяльності установ Державної пенітенціарної служби України були врегульовані протягом минулого року на виконання Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів»?

З метою врегулювання правового статусу засуджених та приведення його до європейських стандартів у сфері охорони здоров'я, управлінням охорони здоров'я

та медико-санітарного забезпечення ДПтС України було розроблено низку нормативно-правових актів.

Одним з таких документів є спільний наказ Міністерства юстиції України та МОЗ України «Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі» від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20 серпня 2014 року за № 990/25767 (далі – Порядок).

Вищевказаний наказ регламентує порядок вирішення питань, пов'язаних з наданням медичної допомоги в установах виконання покарань, а також порядок взаємодії закладів охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України з цивільними закладами охорони здоров'я. Порядком передбачені питання вільного вибору лікаря, проведення медико-соціальної експертизи, прийому та обліку лікарських засобів від родичів та інших осіб, протезування (у тому числі на безкоштовній основі), а також затверджено новий Перелік захворювань, які є підставою для подання в суд матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання.

Також відповідно до вказаного Порядку, спільно з керівництвом державних і комунальних закладів охорони здоров'я вирішується питання щодо лікування засуджених та осіб, узятих під варту, хворих на активну форму туберкульозу. На даний час у таких закладах охорони здоров'я проходять лікування двоє засуджених та 14 осіб, узятих під варту.

Крім того, для запобігання примусовому годуванню засуджених, які відмовляються від вживання їжі, не мають психічного захворювання та усвідомлюють наслідки своїх дій, розроблено наказ Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 року № 2307/5 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Державного

департаменту України з питань виконання покарань від 12 червня 2000 року № 127», яким скасовується порядок застосування примусового годування в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

Нині, у складний для країни час, люди все частіше звертаються до Бога з молитвою та сподіваннями на мир в Україні. Чи мають таку можливість люди, які перебувають у місцях позбавлення волі?

Звичайно ж, мають. В установах виконання покарань облаштовано 140 культових релігійних споруд та функціонують 175 молитовних кімнат, 5 молитовних куточків. Загальна чисельність віруючих засуджених, які постійно відвідують культові релігійні споруди та беруть участь в обрядах, становить понад 35 тис. осіб.

Духовно-просвітницьку роботу із засудженими проводять майже 2 тисячі священнослужителів та волонтерів, які є представниками 103 релігійних конфесій, громад, організацій та церков, офіційно зареєстрованих в Україні.

Тільки в минулому році в установах виконання покарань побудовано, обладнано та освячено 3 культові релігійні споруди. Наразі триває будівництво ще 23 культових релігійних споруд.

У цілому засуджені та особи, які тримаються під вартою, переймаються тим, що відбувається в державі. Ці люди разом з персоналом органів та установ постійно надають благодійну допомогу для потреб військовослужбовців у зоні АТО, підтримують їх патріотичний дух та дбають про належне спорядження шляхом виготовлення найрізноманітнішої продукції.

Дякуємо Вам за розмову та бажаємо успіхів у нелегкій роботі.

*Катерина Денисюк
спеціально для «Бюлетеня
Міністерства юстиції України»*